

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosa
mint fogyatékosügyei független mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-288/2025. számú ügyben

*A fogyatékosügyi támogatással kapcsolatos eljárási gyakorlat és a vonatkozó szabályozással
összefüggésben*

Előadó: dr. Kozicz Ágnes

Érintett szerv: Belügyminisztérium

2025.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-288/2025. számú ügyben**

1. Az eljárás megindítása, előzmények

Súlyos mozgáskorlátozott panaszos a Baranya Vármegyei Kormányhivatal Családtámogatási és Társadalombiztosítási Főosztálya (a továbbiakban: Hatóság) illetékes szervezeti egységének a fogyatékosági támogatással kapcsolatos eljárási gyakorlatát sérelmezte beadványában.

Tekintettel arra, hogy az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (2) bekezdés d) pontja értelmében *az alapvető jogok biztosa megkülönböztetett figyelmet fordít a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére*, az Ajbt. 1.§ (3) bekezdése és 39/O. § (1) bekezdése alapján pedig az alapvető jogok biztosa a fogyatékosági független mechanizmus feladatkörében *rendszeresen vizsgálja a fogyatékosokkal élő személyek jogainak a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezménynek* (a továbbiakban: CRPD) való megfelelés szerinti érvényesülését, a panaszbeadvány nyomán az Ajbt. 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam.

A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1)-(2) bekezdései alapján tájékoztatást kértem a Magyar Államkincstár Családtámogatási és Egészségbiztosítási Főosztályának (a továbbiakban: MÁK CSEF)¹ főosztályvezetőjétől, valamint panaszos értesítési, levelezési címe szerinti település jegyzőjétől.

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”];
- *A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye* [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés: „Magyarország független, demokratikus jogállam.”];
- *Az emberi méltósághoz való jog* [Alaptörvény II. cikk: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés: „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”];
- *A fogyatékosokkal élő személyek kiemelt védelme* [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés: „Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”].

¹ Székhely: 1081 Budapest, Fiumei út 19/a.

3. Alkalmazott jogszabályok

- CRPD;
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet);
- A közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról szóló 2023. évi XXV. törvény (a továbbiakban: Panasztv.);
- Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.);
- A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.);
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Nytv.);
- A központi címregiszterről és a címkezelésről szóló 345/2014. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: KCR rendelet);
- A súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól szóló 141/2000. (VIII.9.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet).

4. A megállapított tényállás

4.1. A panaszbeadvány

A beadvány szerint a Hatóság arra hivatkozással nem fogadta el az ügyfél által közölt folyósítási címet a fogyatékosági támogatás folyósításához, hogy a bejelentése nem felel meg az e célra rendszeresített államkincstári nyomtatványban előírtaknak.

A panaszos ingatlana házsám helyett még helyrajzi számos közterületi megjelöléssel rendelkezett. Az ingatlanba való bejelentkezésig a fia által bérelt ingatlant (a továbbiakban: értesítési, levelezési cím) kívánta megjelölni folyósítási címként, ahol a havi járandóságait helyben a postástól átveheti. *Ezt az új folyósítási címet a Hatóság által rendszeresített nyomtatványon bejelentette a Hatóság nyugdíjbiztosítási szervezeti egysége részére. A bejelentést átvették tőle és arról tájékoztatták, hogy nem lesz akadálya a pénzküldemény újonnan bejelentett címre – vagyis az értesítési, levelezési címre – való folyósításának. A panaszos ezt követően – az előbbihez hasonlóan – be kívánta jelenteni fogyatékosági támogatásának a fent már körülírt átmeneti folyósítási helyét ugyanezen Hatóság fogyatékosági támogatásokkal foglalkozó ügyintézési helyén is. Itt azonban arról tájékoztatták, hogy nem fogadják el postai kézbesítési- és folyósítási helyként az általa megjelölt ingatlant, mivel a hivataluk csak lakcímkártyával igazolt lakcímre (azaz lakóhelyre vagy tartózkodási helyre) kézbesítheti a havi fogyatékosági támogatást.*

Panaszos az értesítési címe szerinti település postájának munkatársától kapott tájékoztatást, amely szerint nincs akadálya az ellátás értesítési, levelezési címen való kézbesítésének, de az önkormányzatnál be kell jelentenie a levelezési címét. Ezt követően panaszos a település Polgármesteri Hivatalában (továbbiakban: Hivatal) kapott egy „kérelem” nyomtatványt, amelyen a bejelenteni kívánt cím helyrajzi számát is fel kellett volna tüntetnie, erről azonban nem rendelkezett információval. Panaszos kérte, hogy a Hivatal szerezzé be a helyrajzi számra vonatkozó adatot a közhiteles ingatlan-nyilvántartásból a természetbeni cím alapján. A Hivatal munkatársai azonban arról tájékoztatták, hogy erre nem jogosultak. A panaszos kifogásolja a Hatóság és a Hivatal fentiekben részletezett eljárását, mivel a fogyatékosági támogatást nem tudta postai kézbesítéssel kézhez kapni. Panaszos sérelmezi továbbá a Hivatal munkatársainak az ügyintézés alkalmával vele szemben tanúsított

magatartását is, úgy érezte, hogy a fogyatékosága miatt nem olyan bánásmódban részesült, mint más, és nála fiatalabb ügyfelek.

Tekintettel arra, hogy a Hatóság nyugdíjbiztosítási osztálya elfogadta folyósítási címként panaszos értesítési, levelezési címét, valamint arra, hogy panaszos nem kapott egyértelmű tájékoztatást azon jogszabályi rendelkezésről, amelyre hivatkozással a Hatóság fogyatékosági támogatással foglalkozó szervezeti egysége folyósítási címként kizárólag bejelentett lakcímet, tartózkodási helyet fogadhat el, 2024. év során panaszos több alkalommal kért az ügyében tájékoztatást², illetve fordult panasszal³ a Hatósághoz, kérelmezve, hogy a támogatást az értesítési, levelezési címére folyósítsák.

Panaszos által megküldött iratok alapján a Hatóság 2024-ben több ízben hívta fel hiánypótlásra panaszost,⁴ két alkalommal pedig adatot kért az illetékes járási hivatal kormányablak osztályától a panaszos lakó- és tartózkodási helyét illetően⁵, valamint kérte a területileg illetékes család- és gyermekjóléti központot, hogy a helyszínen eljárva szerezzenek adatot panaszos elérhetőségére vonatkozóan.

2024. október 18-án panaszos tartózkodási helyet létesített a korábban értesítési, levelezési címenként használt címen, és nyomtatványon kérelmezte a Hatóságnál az elmaradt fogyatékosági támogatások folyósítását 2023. december hónapra visszamenőleg.

2024. december 11-én kelt határozatában a Hatóság rögzítette, hogy a Hatóság központi szakmai informatikai rendszerében nyilvántartott adatok szerint panaszos – a 2006. december 15-én kelt szakvélemény alapján – mozgásában súlyosan fogyatékos személynek minősül, önálló életvitelre nem képes, önkiszolgálási képessége hiányzik, *újabb felülvizsgálata nem szükséges*. A fogyatékosági ellátás folyósításával kapcsolatos eljárás során, a panaszos által benyújtott nyilatkozatok alapján a folyósítás megszűnését⁶ követő időszakban életvitelszerűen és folyamatosan Magyarország területén tartózkodott, azonban az ellátás folyósításához szükséges lakcím bejelentésére egyéb okból csak 2024. október 18-án került sor. Tekintettel arra, hogy panaszos a fogyatékosági támogatás folyósításához szükséges bejelentett lakcímet igazolta, a Hatóság a korábbi megszüntető határozatát visszavonta és a fogyatékosági támogatást 2024. januártól tovább folyósítja. Ennek megfelelően a 2023. decemberben és a 2024. január-novemberi időszakban elmaradt fogyatékosági támogatást is folyósították panaszos számára.

A rendelkezésre álló dokumentáció számos helyen rögzíti, hogy több postai küldemény érkezett vissza a Hatósághoz „nem kereste” jelzéssel panaszos értesítési, levelezési címéről 2024. október 18. előtt is, és ezt követően is a már bejelentett tartózkodási helyéről.

4.2. A MÁK CSEF főosztályvezetőjének válasza

A főosztályvezető válaszát a megkeresésben feltett kérdések sorrendjében részletezem az alábbiakban:

4.2.1. Mely jogszabályi rendelkezés írja elő, hogy csak kifejezetten lakcímkártyával igazolt lakcím, azaz bejelentett lakóhely vagy bejelentett tartózkodási hely fogadható el a fogyatékosági támogatás folyósítási címként?

A Fot. 23/F. § (1) bekezdés c) pontja szerint a Kormány által a nyilvántartás vezetésére kijelölt szerv a fogyatékosági támogatásra való *jogosultság megállapítása, az*

² 2024. február 8-án a Magyar Államkincstár központi szerve által működtetett telefonos ügyfélszolgálaton

³ 2024. június 12-én, 2024. szeptember 4-én a Hatóságnál érkezett beadványok; panaszos 2024. június 26-án Budapest Főváros Kormányhivatala Családtámogatási Főosztály ügyfélszolgálatán nyújtotta be a kérelmét

⁴ 2024. január 2-án, 2024. február 9-én, 2024. július 1-én kelt végzéseiben

⁵ 2024. január 10-én, 2024. június 26-án kelt végzések

⁶ a Hatóság a 2024. február 21-én kelt határozatával a fogyatékosági támogatás ellátás folyósítását 2023. december 31-ével megszüntette.

ellátás biztosítása céljából nyilvántartást vezet. A nyilvántartás tartalmazza a jogosult belföldi lakó és/vagy tartózkodási helyét.

A Fot. végrehajtására kiadott Kormányrendelet 4. § (2) bekezdése szerint a fogyatékosági támogatás iránti kérelmet a 2. számú melléklet szerinti adattartalmú, a Központ által – az elektronikus űrlap tekintetében az e-közigazgatási és informatikai fejlesztések egységesítéséért felelős miniszterrel egyetértésben – rendszeresített nyomtatványon vagy elektronikus űrlapon kell előterjeszteni.

A rendszeresített fogyatékosági támogatás iránti kérelem nyomtatvány a Magyar Államkincstár honlapján is elérhető. A kérelmezőnek a nyomtatvány 1.8. pontjában fel kell tüntetnie a bejelentett lakcímét, valamint az 1.10. pontban nyilatkozhat úgy, hogy a fogyatékosági támogatást az 1.8. pontban megjelölt bejelentett lakcímére kéri folyósítani. A folyósítási adatokban bekövetkezett változások bejelentésére rendszeresített nyomtatvány szintén elérhető a MÁK honlapján. Ez utóbbi nyomtatvány III. pontjában lehet megjelölni, hogy az ügyfél az ellátását „új címre” kéri utalni.

A főosztályvezető kiemelte, hogy az Nytv. 26. § (1) bekezdése alapján a Magyarország területén élő, e törvény hatálya alá tartozó polgár köteles lakóhelyének címét nyilvántartásba vétel céljából bejelenteni. A tartózkodási hely címe bejelenthető (a lakó-, illetve a tartózkodási hely bejelentése a továbbiakban együtt: lakcímbejelentés), vagy az Nytv. 26/A. §-ban meghatározottak szerint valamely jogosultság feltételeként bejelentendő. Ha a lakcímbejelentésre költözéssel összefüggésben kerül sor, a bejelentést a beköltözéstől vagy a kiköltözéstől számított három munkanapon belül kell megtenni.

Az Nytv. 26/A. § (2) bekezdése alapján, ha jogszabály valamely jogosultság vagy kötelezettség tekintetében eltérően nem rendelkezik, ellenkező bizonyításig a polgár életvitelszerű lakáshasználata helyének a bejelentett lakóhelyét kell tekinteni, ha tartózkodási hely bejelentésére nem került sor.

A Belügyminisztérium gondoskodáspolitikáért felelős államtitkára által BMG/1148-1/2022/TFRF. számon kiadott, „a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény és a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól szóló 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet végrehajtásáról szóló Eljárásrend” (a továbbiakban: Eljárásrend) IV.1. pontja a fogyatékosági támogatás folyósításával kapcsolatban úgy rendelkezik, hogy „a fogyatékosági támogatást havonta utólag a tárgyhót követő hónap 5. napjáig kell folyósítani. A támogatást a kérelem I. 8. vagy I. 10. pontjában megjelölt lakcímre (lakóhelyre, tartózkodási helyre) vagy bankszámlára kell folyósítani. Település szintű címmel rendelkező, vagy lakcím nélküli személy esetében a folyósítás elsősorban bankszámlára, másodsorban „postán maradó” jelölés feltüntetésével lehetséges.”

Panaszos a tartózkodási címét az Nytv. fent hivatkozott rendelkezései szerint hivatalosan nem jelentette be a központi szakmai informatikai rendszerbe, valamint a Kormányablak nyilvántartásában továbbra is a korábbi lakcíme szerepelt a válaszadás idején.

4.2.2. Mi okból és mely jogszabályi rendelkezés alapján szünetel panaszos fogyatékosági támogatásának folyósítása?

A családtámogatási nyilvántartási országos szakrendszer adatai szerint a Hatóság a 2024. február 21-én kelt határozatával a fogyatékosági támogatás ellátás folyósítását 2023. december 31-el megszüntette. A határozat indokolása szerint az ellátást az ügyfél bejelentett lakcímére folyósították.⁷ Az ügyfél részére 2023. december hónapra kiutalt ellátása „ismeretlen helyre költözött” jelzéssel visszaérkezett, így az eljáró Hatóság az ügyben 2024. január 2-án hivatalból eljárást indított, és végzésben kérte az ügyfél arra vonatkozó nyilatkozatát, hogy a továbbiakban mely lakcímre vagy bankszámlára kéri az ellátás

⁷ A MÁK CSEF egyeztetett a Belügyminisztérium Nyilvántartások Vezetéséért Felelős Helyettes Államtitkárságával; a személyi adat- és lakcímnyilvántartásuk szerint az ügyfél állandó lakcíme azonos volt Hatóság által is ismert lakcímként szereplő adatokkal, tartózkodási címmel pedig nem rendelkezett.

folyósítását. Tájékoztatották egyúttal az ügyfelet arról is, hogy az ellátás csak lakcímkártyával igazolt lakcímmel folyósítható, illetve saját bankszámlára, vagy olyan számlára, mely felett rendelkezési joga van. Tekintettel arra, hogy az eljáró hatóság szakrendszerében nem áll rendelkezésre más cím, a végzést a bejelentett lakcímmel postázták, az pedig 2024. január 10-én „elköltözött” jelzéssel érkezett vissza a Hatósághoz. 2024. január 10-én megkeresést küldött a Hatóság a Baranya Vármegyei Kormányhivatal (a továbbiakban: BVK) Pécsi Járási Hivatal Kormányablak Osztályára, és adatot kért az ügyfél lakó, illetve tartózkodási helyére vonatkozóan. 2024. január 10-én megkeresést küldött az Esztergár Lajos Család és Gyermekjóléti Központnak is, és kérte, hogy a helyszínen eljárva szerezzenek adatot az ügyfél elérhetőségére vonatkozóan.

A BVK Pécsi Járási Hivatal Kormányablak Osztályának 2024. január 15-i adatközlése szerint az ügyfél lakóhelye a Hatóság számára is ismert lakcím, bejelentett tartózkodási hellyel nem rendelkezett. Az Esztergár Lajos Család és Gyermekjóléti Központ válasza 2024. január 25-i tájékoztatása szerint a szolgálat munkatársa nem talált senkit a bejelentett lakcímen, az ügyfél a nyilvántartásukban nem szerepelt, egyéb információval nem rendelkeznek.

Az ügyfél 2024. február 8-án a Magyar Államkincstár központi szerve által működtetett telefonos ügyfélszolgálatán keresztül telefonos egyeztetést kért ügyében az ügyintézőtől. Az ügyfél az ellátás folyósításának módjáról a tájékoztatást megkapta, azonban Panaszos nem fogadta el. A tájékoztatásról feljegyzés készült, azt iktatták.

A Hatóság a 2024. február 9-én kelt végzésben ismételten kérte az ügyfél nyilatkozatát, hogy az ügyfelet megillető ellátás folyósítása mely címre vagy számlára utalják; ezen végzésre nem érkezett válasz. A Fot. 23/D. § (3) bekezdése szerint a fogyatékosági támogatásban részesülő, illetve annak gondnoka a jogosultság feltételeit érintő *lényeges tények, körülmények megváltozásáról 15 napon belül köteles értesíteni a fogyatékosági támogatási szervet*. Az Ákr. 47. § (1) bekezdés b) pontja értelmében az eljárást a hatóság megszünteti, ha a kérelmező ügyfél a hatóság felhívására nem nyilatkozik, és ennek hiányában a kérelem nem bírálható el, és az eljárást hivatalból nem folytatja.

Az Ákr. 63. §-a ha a tényállás tisztázása azt szükségessé teszi, a hatóság az ügyfelet nyilatkozattételre hívhatja fel. Az Ákr. 86. § (1) bekezdésének a) pontja szerint a nem elektronikusan közölt iratot a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadta. Ha a kézbesítés azért volt sikertelen, mert az a címzett hatósági nyilvántartásban szereplő lakcíméről vagy székhelyéről a hatósághoz „ismeretlen” vagy „elköltözött” jelzéssel érkezett vissza, az iratot a kézbesítés megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni. Tekintettel arra, hogy az ügyféltől nem érkezett válasz, illetve a Hatóságnak nem volt tudomása az ügyfél elérhetőségéről, a *fogyatékosági támogatás ellátás folyósítását 2023. december 31-i határral megszüntették*.

4.2.3. Milyen eljárási cselekményeket folytattak panaszos fogyatékosági támogatással kapcsolatos ügyében a 2023 szeptember óta eltelt időszakban? Mikor és mire vonatkozó tájékoztatásokat, miről rendelkező határozatokat küldtek panaszosnak mely postai címre?

A MÁK CSEF⁸-hoz 2023 novemberében érkezett a panaszoséval azonos nevű személy részéről egy panaszlevél, amelyben sérelmezte, hogy fogyatékosági támogatás ügyében a Hatóság nem fogadta el a lakcím változásának bejelentését. A panaszlevél benyújtásának időpontjában a MÁK nyilvántartási szakrendszerében szerepelt egy a panaszossal azonos nevű ügyfél, aki fogyatékosági támogatásban részesült, de az ügyvel kapcsolatos dokumentumok között nem volt található olyan dokumentum (lakcímmódosítási kérelem,

⁸ A Korm. rendelet. 3/A. § (1) bekezdése szerint a Kormány a fogyatékosági támogatás iránti eljárásban fogyatékosági támogatási szervként a fővárosi és vármegyei kormányhivatalt jelölte ki; így az ügyben a Baranya Vármegyei Kormányhivatal a fentiekben részletezett eljárási cselekményeket végezte el.

jegyzőkönyv), ami a beadványban említésre került. A fogyatékosági támogatás kiutalása postai úton, panaszos korábbi lakcímére történt.

A panaszos a nevében és a borítékon feltüntetett „levelezési címén” kívül egyéb más személyes adatot nem közölt magáról, így a MÁK nyilvántartása alapján nem lehetett beazonosítani. A fentiekre tekintettel a 2023. november 22-én kelt, a panaszos által megadott címre megküldött levélben a MÁK CSEF hiánypótlás keretében felszólította a panaszost TAJ-számának és személyi adatainak közlésére. A levél azonban „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza a Magyar Postától. Ehhez kapcsolódóan a főosztályvezető kiemelte, hogy a Panasz tv. 1. § (2) bekezdése szerint a panasz olyan kérelem, amely egyéni jog- vagy érdeksérelem megszüntetésére irányul, és elintézése nem tartozik más – így különösen bírósági, közigazgatási – eljárás hatálya alá. A Panasz tv. 4. § (3) bekezdése szerint pedig az azonosíthatatlan személy által tett panasz vagy közérdekű bejelentés vizsgálatát az eljárásra jogosult szerv mellőzi. Mindezek alapján a MÁK CSEF megállapította, *hogy amennyiben a panaszbeadványt benyújtó azonos a Hatóságtól fogyatékosági támogatásban részesülő ügyféllel, úgy a panaszbeadványban említett ügy folyamatban lévő közigazgatási eljárás során kerül rendezésre, és az ügyben hozott döntésekről az ügyfél közvetlenül az ügyben eljáró hatóságtól értesül*, így beadványa a Panasz tv. fent hivatkozott 1. § (2) bekezdése szerint nem minősült panasznak álláspontjuk szerint. Megállapították továbbá, hogy abban az esetben, ha a panaszt benyújtó személy nem azonos a fent említett személlyel, úgy a Panasz tv. 4. § (3) bekezdése szerinti azonosíthatatlan személynek minősül, és az általa tett panasz vizsgálatát mellőzni kell.

4.2.3. Mely szerv felelős és mely jogszabályi rendelkezés alapján a folyósítást érintő változások bejelentésére szolgáló nyomtatvány adattartalmának összeállításáért?

A fogyatékosági támogatás iránti kérelemmel kapcsolatos nyomtatványokat a Korm. rendelet 4. § (2) bekezdése alapján a Magyar Államkincstár állítja össze.

4.2.4. Milyen egyéb lehetőségei vannak panaszosnak arra, hogy a fogyatékosági támogatást részére késedelem nélkül, postai úton folyósítsák?

A Hatóságnál, valamint Budapest Főváros Kormány hivatala Családtámogatási Ügyfélszolgálat Irodáján készült feljegyzések szerint „az ügyfél az eljáró hatóságot több alkalommal kereste telefonon és személyesen az ügyfélszolgálaton megjelenve. Mind a telefonon történő beszélgetések, mind pedig a személyesen történő megjelenések során minősíthetetlen módon viselkedett a kapott tájékoztatás szerint, az együttműködésre nem mutatott hajlandóságot, személyes megjelenései során jegyzőkönyv felvételéhez nem járult hozzá, az eljárás megindításáról szóló végzést, valamint az ellátás folyósítását megszüntető határozatot személyes megjelenésekor sem vette át.” Feljegyzés készült arról is, hogy az ügyfél nem fogadta el a tájékoztatást, amely szerint az ellátást a továbbiakban kérheti bankszámlára, vagy postán maradóra, valamint közölte, hogy a tartózkodási helyére nem hajlandó bejelentkezni. Az ügyfél részére szóban és írásban közölt fentiek szerinti lehetőségeken túl nincs egyéb mód a fogyatékosági támogatás kiutalására a kapott tájékoztatás szerint.

4.2.5. Milyen támogató és együttműködő segítséget tudnának nyújtani a kiszolgáltatót élethelyzetben lévő panaszosnak annak érdekében, hogy a fogyatékosági támogatást részére folyósítsák, akár 2023. decemberig visszamenőlegesen?

Az ügy dokumentumai alapján a MÁK-CSEF megállapította, hogy a Hatóság az ügyfél fogyatékosági támogatással kapcsolatos ügyében az eljárása során támogatólag és együttműködően járt el, az ügyfél részére nyújtott tájékoztatások tartalmazták a lehetséges megoldásokat, amelyek alapján az ügy már a korábbiakban megnyugtatóan lezárulhatott volna, azonban mindez az ügyfél együttműködésének a hiánya miatt nem valósulhatott meg.

4.3. A főjegyző válasza

Panaszos az eredménytelen lakcímbeljelentést követően kereste fel a Hivatalt, személyesen a jegyzőnél is megjelent ügyfélfogadási időben. A tájékoztatás szerint mind a Hivatal munkatársai, mind a jegyző udvarián próbálták tájékoztatni a jogairól és segíteni az ügyében, mivel vélhetően a kormányablaknál folytatott ügyintézés során nem egyezett a bejelenteni kívánt lakcím az ingatlanvilvántartási adatokkal.

Ilyen esetekre is előírja a KCR rendelet a jegyzők részére, hogy vizsgálják felül az ingatlanokhoz tartozó címelemeket. Ehhez kapcsolódóan az évek alatt kialakult gyakorlatuk alapján a címnyilvántartás ellenőrzésével kapcsolatban érkező ügyfelek részére kérelemre (kérelem házszám igazoláshoz című nyomtatvány) *hatósági címigazolást állítanak ki, hogy azon igazolást felhasználva minél hamarabb tudjanak a kormányablaknál ügyet intézni*, így ügyfeleiknek nem kell megvárni a címkezelési eljárás lefolytatásának végét. A konkrét helyrajzi szám megismerése *elengedhetetlen a címkezelési eljárások lefolytatása során, ezt az adatot nem tudta az ügyfél, így egyéb módon próbáltak segíteni ebben neki, de nem volt ebben közreműködő.*

4.3.1. Milyen jogszabályi rendelkezések vonatkoznak a lakcím/tartózkodási hely bejelentésére, különös tekintettel a közhiteles nyilvántartásokban szereplő adatok hivatalbóli beszerzésére?

A KCR rendelet előírja a jegyzők részére, hogy vizsgálják meg az illetékességi területükön lévő címek megfelelését; a felülvizsgálatok sok esetben a korábbi címek módosítását (például házszám, ajtószám változása) eredményezik, és költözéssel nem járó lakcímváltozással járhatnak. Az ügyfelek hasonló megkeresései során soron kívül intézkednek az érintett címek felülvizsgálatáról. A konkrét címhez kapcsolódóan az érintett ingatlan adatait hivatalból tervezték lekérni az ingatlanvilvántartásból. A konkrét helyrajzi szám meghatározása érdekében kérnek ilyenkor információkat az ügyfelektől (például szomszédok nevei, ajtószámok), hogy a kört leszűkítve ismertté váljon a helyrajzi szám, amelynek birtokában már tudnak intézkedni.

4.3.2. Tud-e esetleg a kiszolgáltatót élethelyzetben lévő panaszosnak valamely alternatív támogatást és együttműködő segítséget nyújtani a Hivatal annak érdekében, hogy az őt megillető fogyatékosági támogatás részére postai úton folyósításra kerülhessen? Felajánlottak-e bármilyen segítséget az ügyfélnek annak érdekében, hogy az általa vásárolt ingatlan helyrajzi számát megismerhesse?

Az ingatlan pontos adatainak ismerete nélkül is próbálták segíteni az ügyében, az ügyfél ebben nem volt együttműködő és feldúltan lépett ki az ügyintézési helyzetből. A Hivatal munkatársai pontosan felismerték, hogy a címelem felülvizsgálatával tudnak segíteni a panaszosnak, hogy részére a fogyatékosági támogatást postai úton kerülhessen folyósításra.

4.3.3. Milyen intézkedésekkel, érzékenyítő tájékoztatással, képzéssel biztosítja a Hivatal, hogy a fogyatékosággal élő ügyfelek az ügyintézés során semmiféle hátrányt ne szenvedjenek, és a közszolgáltatásokat másokkal egyenlő eséllyel vehessék igénybe?

A Hivatal több uniós (elsősorban ÁROP)⁹ szervezetfejlesztési pályázatban vett részt, CAF minősítéssel¹⁰ rendelkezik. Sok képzett, több évtizedes gyakorlattal rendelkező munkatársuk van, akik fogyatékos- és nehéz helyzetben lévő ügyfelekkel megfelelő módon képesek foglalkozni. Az önkormányzat, a Hivatal honlapja akadálymentes és maga az épület is teljes egészében akadálymentesített.

⁹ Államreform Operatív Program

¹⁰ Közös Értékelési Keretrendszer

5.A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (1) bekezdés a) pontja alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint *közigazgatási szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár* (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

A Hatóság, a Hivatal és a MÁK-CSEF közigazgatási szervnek tekintendők, így az eljárásuk vizsgálatára a hatásköröm kiterjed.

A preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat alapján a az alapvető jogok biztos mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálathoz nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelem és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy *„az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja, vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.”*

Ha összevetjük az Alaptörvény hivatkozott cikkeit a korábbi Alkotmány vonatkozó szakaszainak szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező alapvető jogok védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, amely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését

megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. Kiemelendő emellett, hogy az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése külön is tartalmazza, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

5.2.1. A jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint a Magyarország *független demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság már működése első éveiben elvi élel állapította meg, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak* és *előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára.

Az irányadó alkotmánybírói gyakorlat szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.¹¹ A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a *kiszámíthatóság* – beleértve az *egységes jogalkalmazást* – és az *eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

5.2.2. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.¹²

5.2.3. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékkal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírói gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két

¹¹ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat

¹² 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékossgal élöket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élöket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlötenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlötenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlöttség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékossg) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlötlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybírósgai esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlöttség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítania kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen az Egyezmény által felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetők össze az Egyezmény rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében.

A CRPD 4. cikk 1., 2. és 4. pontjai a következők szerint rendelkeznek az általános kötelezettségekről:

„1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossg alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;

f) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg vagy segítenek elő az egyetemesen tervezett áruk, szolgáltatások, eszközök és létesítmények vonatkozásában, a jelen Egyezmény 2. cikkében meghatározottak szerint, amelyek a lehető legkisebb változtatással és anyagi ráfordítással megfelelnek a fogyatékosággal élő személyek speciális igényeinek, elősegítve felhasználhatóságukat és használatukat, valamint elősegítik az egyetemes tervezést a szabványok és irányelvek kidolgozása során;

g) kutatásokat és fejlesztéseket valósítanak meg, vagy segítenek elő a fogyatékosággal élő személyek számára alkalmas új technológiák, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat, a közlekedést/mozgást segítő eszközök, készülékek és segédeszközök 21 elérhetőségének és használatának előmozdítására, elsőbbséget biztosítva az elérhető költséggel járó technológiáknak;

h) hozzáférhető információkat biztosítanak a fogyatékosággal élő személyek számára a közlekedést segítő eszközökről, a készülékekről és segédeszközökről, ideértve az új technológiákat, csakúgy, mint a segítségnyújtás, támogató szolgáltatások és szolgálatok más formáiról;

i) előmozdítják a jelen Egyezményben foglalt jogok oktatását a fogyatékosággal élő személyekkel foglalkozó szakemberek és alkalmazottak számára az e jogok által biztosított jobb segítség- és szolgáltatásnyújtás érdekében.

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására [...].

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékosággal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződesei, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el [...].”

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés¹³ 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint, valamint *tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni*. A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 1. cikke értelmében *az Egyezmény célja* valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, *és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása*. Az Egyezmény alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy *a fogyatékosággal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét*.¹⁴ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének elsődlegességéből vezeti le a fogyatékosággal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Mindehhez kapcsolódóan hangsúlyozom, hogy a fogyatékoságtudomány szakértői szerint paradigmaváltást jelent az Egyezmény elfogadása. Nagy előrelépést jelentett a fogyatékosággal élő személyek jogainak orvosi szemléletéről a szociális szemléletre való áttérés, azonban ezt követte *az újabb lépés: az emberi jogi megközelítés alapján való gondolkodás*. Az emberi jogi szemlélet lényege az inkluzív (az alany autonómiájának a

¹³ Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

¹⁴ ENSZ Egyezmény 3. cikk a) pont

szociális közegben való érvényesülése) és szubsztanciális (lényegi, a fogyatékos embert, mint az emberi jogok alanyát, és nem tárgyát szem előtt tartó) gondolkodásmód.¹⁵

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely korszakalkotó módon – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékosággal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

5.3.1. A „folyósítási cím” fogalom magyarázatának jogi szabályozása kapcsán

A vizsgálat feltárta, hogy súlyos mozgáskorlátozott panaszos 2023 szeptemberében a fogyatékosági támogatásával kapcsolatban *folyósítási címként az értesítési, levelezési címét kívánta bejelenteni* a Hatóságnál. A Hatóság munkatársai az adatváltozás rögzítését arra hivatkozással utasították el, hogy folyósítási címként a lakcímkártyán szereplő lakó-, illetve tartózkodási hely rögzíthető. A MÁK CSEF főosztályvezetője ugyanezen álláspontot erősítette meg a vizsgálat során adott tájékoztatásában *a Belügyminisztérium gondoskodáspolitikáért felelős államtitkára által kiadott Eljárásrendben foglaltakra figyelemmel. Az Eljárásrend IV.1. pontja a fogyatékosági támogatás folyósításával kapcsolatban úgy rendelkezik, hogy „a fogyatékosági támogatást havonta utólag a tárgyhót követő hónap 5. napjáig kell folyósítani. A támogatást a kérelem I. 8. vagy I. 10. pontjában megjelölt lakcímre (lakóhelyre, tartózkodási helyre) vagy bankszámlára kell folyósítani. Település szintű címmel rendelkező, vagy lakcím nélküli személy esetében a folyósítás elsősorban bankszámlára, másodsorban „postán maradó” jelölés feltüntetésével lehetséges.”*

A Kormányrendelet 2. számú melléklete a fogyatékosági támogatás iránti kérelem adattartalmát határozza meg. Ezen melléklet 1.4. pontja többek között előírja, hogy a támogatás iránti kérelem benyújtásakor a kérelmezőnek meg kell jelölnie vagy egy bankszámlaszámot, vagy – készpénzes kifizetési mód választása esetén – *egy folyósítási címet*, ahová a postai szolgáltató pénzküldeményként kézbesíti a támogatást. A Kormányrendelet a „folyósítási cím” kifejezéshez további feltételeket nem társít.

A gondoskodáspolitikáért felelős államtitkár által kiadott Eljárásrend – mint a fogyatékosági támogatás folyósításával kapcsolatos jogszabályi eljárási rendelkezések magyarázata – értelmében a Kormányrendelet 4. § (2) bekezdése alapján, az arra rendszeresített nyomtatvánnyal igényelt és azon feltüntetendő *folyósítási címként* (Kormányrendelet 2. sz. melléklet 1.4. pont) az igénylő fogyatékosággal élő személy *bejelentett lakó-, illetve tartózkodási helyét kell feltüntetni.*

Ehhez kapcsolódóan fontosnak tartom rögzíteni, hogy az Alaptörvény T) cikk (2) bekezdése alapján *jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet.* A Jat. 8. § (1) bekezdése alapján pedig *hatályos jogszabályi rendelkezést a jogalkotói hatáskörrel rendelkező szerv vagy személy jogszabály megalkotásával, a módosítani kívánt jogszabályi rendelkezést tételesen megjelölő, a módosítást kimondó jogszabályi rendelkezéssel módosíthatja.*

A fentiek alapján az államtitkár által kiadott Eljárásrend nem minősül jogszabálynak, így a Kormányrendelet rendelkezéseivel – így jelen ügyben a folyósítási cím fogalomhoz – kapcsolódó módosító jellegű, a konkrét esetben a norma tartalmát szűkítő értelmezésként további feltételeket sem írhat elő. Az Alaptörvény és a Jat. fenti rendelkezései alapján az államtitkár által kiadott Eljárásrend nem felel meg a jogalkotás alapvető szakmai

¹⁵ Theresia Degener, az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottságának alelnöke, az ENSZ Egyezmény kidolgozásának aktív résztvevője; 2013. január, Trier, Academy of European Law

követelményeinek¹⁶, amelyek a következők: a jogszabályt a jogalkotó hatáskörrel felruházott szerv szabályozott eljárás során alkotja, a jogszabály illeszkedik a jogforrási hierarchiába, megfelel a megalkotására előírt speciális eljárási szabályoknak, jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően kihirdették.

A MÁK CSEF főosztályvezetője hivatkozott az Nytv. több rendelkezésére, amelyek szerint a *Magyarország területén élő, e törvény hatálya alá tartozó polgár köteles lakóhelyének címét nyilvántartásba vétel céljából bejelenteni*. A tartózkodási hely címe bejelenthető (a lakó-, illetve a tartózkodási hely bejelentése, a továbbiakban együtt: lakcímbejelentés), vagy *valamely jogosultság feltételeként bejelentendő*. Ha a lakcímbejelentésre költözéssel összefüggésben kerül sor, a bejelentést a beköltözéstől vagy a kiköltözéstől számított *három munkanapon belül* kell megtenni. *Ha jogszabály valamely jogosultság vagy kötelezettség tekintetében eltérően nem rendelkezik, ellenkező bizonyításig a polgár életvitelszerű lakáshasználata helyének a bejelentett lakóhelyét kell tekinteni, ha tartózkodási hely bejelentésére nem került sor.*¹⁷

Ezzel összefüggésben hangsúlyozom, hogy bármely állampolgár életében adódhat olyan élethelyzet, amikor nem tudja az Nytv. fentebb hivatkozott szakaszaiban előírt határidőn belül a lakó-, vagy tartózkodási helyét bejelenteni. Ugyan a beérkezett tájékoztatások hivatkoztak panaszos együttműködésének a hiányára, nem hagyható ugyanakkor figyelmen kívül, hogy panaszos esetében is úgy alakultak az ingatlanvásárlással kapcsolatos körülmények, hogy lakcímbejelentést nem tudott eszközölni sem a jogszabályi határidőn, sem egyéb belátható határidőn belül. Folyósítási címként ellenben csupán levelezési, értesítési címet kívánt megadni, amelyet a Hatóság elutasított, és bejelentett lakó-, illetve tartózkodási helyet követelt meg „jogszabályi előírásra” (az Eljárásrendre) hivatkozással.

Tekintettel arra, hogy az Eljárásrend a fentiekben részletezettek szerint nem jogszabály, nem fűzhet további szűkítő feltételeket a folyósítási cím fogalomköréhez. Ennek megfelelően a fogyatékosági támogatással kapcsolatban folyósítási címként a Hatóságnak – igazodva a jogszabályi előírásokhoz, el kell fogadnia a – bejelentett lakó-, vagy tartózkodási hely helyett – az értesítési, levelezési címet is.

Amennyiben a Hatóság a Kormányrendeletben előírt folyósítási címként elfogadta volna panaszos értesítési, levelezési címét 2023 szeptemberében, panaszos fennakadás nélkül részesülhetett volna az egyes támogatások esedékességi hónapjaiban (2023 decembertől – 2024. október)¹⁸ is az egészségi állapotát véglegesnek minősített orvosi szakvélemény alapján folyósított fogyatékosági támogatásban.

Előremutató, hogy a Hatóság több alkalommal is megkísérelte panaszos esetében a hiánypótlást 2024-ben, a hiánypótlási felhívások ugyanakkor nem vezethettek eredményre, mivel azokat panaszosnak a legutóbb bejelentett lakcímére küldték, ahonnan elköltözött. *Fontosnak tartom rögzíteni azt is, hogy a Hatóság nyugdíjbiztosítási szervezeti egysége már 2023. szeptemberétől tudomással bírt panaszos értesítési, levelezési címéről (2023. szeptemberi kérelme alapján a nyugdíjbiztosítási szerv ezen címre folyósítja panaszos ellátását), így a Hatóság a fogyatékosági támogatással kapcsolatban címzett hiánypótlási felhívásaival a nyugdíjbiztosítási szervezeti egységtől kért tájékoztatás alapján már a 2024. év elején nagyobb valószínűséggel tudta volna elérni postai úton az értesítési, levelezési címén.*

Üdvözlendő a Hatóság azon eljárása is, amely során intézkedtek az elmaradt fogyatékosági támogatások visszamenőleges folyósításáról.

Tekintettel arra, hogy panaszos alapvető jogainak sérelme a jogszabálynak nem minősülő Eljárásrendnek a jogszabály szövegéhez képest szűkítő tartalmú rendelkezéseinek

¹⁶ Jat. II. fejezet, valamint 7-9. §-ok

¹⁷ Nytv. 26. § (1) bekezdés és 26/A. § (1) bekezdés

¹⁸ 2024. októberében panaszos érvényesen bejelentette lakó- és tartózkodási helyét

következménye volt, a Hivatal és a MÁK CSEF eljárásával kapcsolatban a rendelkezésre álló adatok alapján alapvető joggal összefüggő megállapítást nem teszek.

A fentiekén túl azonban az Eljárásrend kiadása, valamint annak alkalmazása sérti a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményét, az ügyben érintett fogyatékossggal élő személyt illetően pedig a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossggal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okozott, továbbá nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

6. Intézkedéseim

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásságok orvoslása, illetve jövőbeni bekövetkezésük lehetőségének a megelőzése érdekében az Ajbtt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem a *belügyminiszttert*, hogy vizsgálja felül az Eljárásrendet a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel összefüggésben, és – különös tekintettel a folyósítási címmel kapcsolatos előírásokra – fontolja meg annak módosítását.

Budapest, 2025. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos